

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Economia i Competitivitat
Direcció General de Comerç i Empresa

Guia per a la creació
de **societats
cooperatives**

Aquesta guia ha estat elaborada per la Sra. **Joana Bel Genovart Balaguer**, professora del departament d'Economia d'empresa de la UIB i autora de la Tesi doctoral: Aspectos económico-contables de las sociedades cooperativas (2012).

Índex

Introducció

Concepte de cooperativa i principis cooperatius

Marc legal i normativa

Classes de cooperatives

Els socis d'una cooperativa

Règim econòmic de la cooperativa

Procés de constitució d'una cooperativa

Introducció

A fi de fomentar l'**activitat emprendora**, fonament bàsic del creixement i la prosperitat de l'economia d'una regió, hem elaborat aquesta guia, que pretén donar a conèixer a futurs emprendors les possibilitats que ofereix el món cooperatiu, i impulsar, així, la **creació de cooperatives**.

En una conjuntura de crisi econòmica com la que vivim avui dia, la fórmula cooperativa s'erigeix com una de les millors alternatives a la desocupació i, per tant, com una verdadera via cap a l'emprenedoria.

El model cooperatiu, basat en **l'autoocupació, la gestió democràtica i la solidaritat**, mostra una elevada capacitat per crear i mantenir llocs de treball respecte de les figures capitalistes tradicionals (societat anònima i societat de responsabilitat limitada). El seu caràcter d'entitat personalista, juntament amb la major vinculació del soci cooperativista amb l'entitat respecte dels seus homònims en les empreses capitalistes, són alguns dels motius que s'esgrimeixen a favor de la menor destrucció d'ocupació que caracteritza aquestes empreses.

Concepte de cooperativa i principis cooperatius

La societat cooperativa és una figura empresarial configurada sota criteris de **solidaritat, ajuda mútua i sistemes d'autogestió**. Està formada per l'associació voluntària de persones, físiques o jurídiques, que duen a terme una activitat econòmica amb la intenció de satisfer una necessitat econòmica i social comuna a totes elles, amb un sistema de gestió democràtic, de forma responsable i solidària amb la comunitat, d'acord amb els principis cooperatius que l'**Aliança Cooperativa Internacional** (ACI) va reformular l'any 1995.

Els principis cooperatius són normes de conducta mitjançant les quals es posen en pràctica els valors cooperatius d'autoajuda, autoresponsabilitat, democràcia, igualtat, equitat, solidaritat, honestedat, transparència, responsabilitat i vocació social.

A continuació enunciam els set principis cooperatius de l'ACI:

1_Adhesió voluntària i oberta: són organitzacions voluntàries, obertes a totes les persones capaces d'utilitzar els seus serveis i disposades a acceptar les responsabilitats de ser soci, sense discriminació de sexe, social, racial, política o religiosa.

2_Gestió democràtica a càrrec dels socis: les cooperatives són organitzacions democràtiques, controlades pels socis, que participen activament en l'establiment de les seves polítiques i en la presa de decisions. Els homes i les dones elegits per representar i gestionar les cooperatives són responsables davant dels socis. En les cooperatives de primer grau, els socis tenen igual dret de vot i les cooperatives d'altres nivells també s'organitzen d'una manera democràtica.

3_Participació econòmica dels socis: els socis participen equitativament i controlen de manera democràtica el capital de la cooperativa. Almenys part d'aquest capital ha de ser propietat comuna de la cooperativa. Usualment reben una compensació limitada, si n'hi ha, sobre el capital subscrit per adquirir la condició de soci. Els socis destinen els excedents a totes o algunes de les finalitats següents: el desenvolupament de la cooperativa mitjançant la possible creació de reserves (beneficis no distribuïts), part dels quals, almenys, hauria de ser irrepartible; beneficiar els socis en proporció amb les seves operacions amb la cooperativa, i el suport a altres activitats aprovades pels socis.

4_Autonomia i independència: són organitzacions autònomes d'autoajuda, gestionades pels seus socis. Si entren en acords amb altres organitzacions, inclosos els governs, o els entra capital de fonts externes, ho fan assegurant el control democràtic a càrrec dels seus membres i el manteniment de la seva pròpia autonomia.

5_Educació, formació i informació: proporcionen educació i formació als seus socis, representants electes, gerents i empleats perquè puguin contribuir de manera eficaç al desenvolupament de la cooperativa. Informen el públic en general, particularment joves i líders d'opinió, sobre la naturalesa i els beneficis de la cooperació.

6_Cooperació entre cooperatives: les cooperatives poden treballar conjuntament mitjançant estructures locals, nacionals, regionals i internacionals. Així, serveixen els seus socis més eficaçment i enforteixen el moviment cooperatiu.

7_Interès per la comunitat: treballen per aconseguir el desenvolupament sostenible de les seves comunitats, mitjançant polítiques aprovades pels socis.

Marc legal i normatiu

La facultat normativa d'aquesta tipologia social està transferida a les comunitats autònomes, per la qual cosa, en l'actualitat, les cooperatives que duen a terme la seva activitat principal a territori de les Illes Balears es regeixen per la **Llei autonòmica balear** i, subsidiàriament, per la normativa estatal.

Normativa actual sobre cooperatives:

- Llei 1/2003, de 20 de març, de cooperatives de les Illes Balears.
 - Llei 5/2011, de 31 de març, de modificació de la Llei 1/2003, de 20 de març, de cooperatives de les Illes Balears.
 - Llei 27/1999, de 16 de juliol, de cooperatives (normativa estatal, d'aplicació subsidiària).
 - Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social (estatal).
- Decret 65/2006, de 14 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament del Registre de Cooperatives de les Illes Balears.

Classes de cooperatives

Les societats cooperatives es poden classificar atenent diferents criteris.

A_ Segons la integració o col·laboració, les cooperatives poden dividir-se en:

_ Cooperatives de primer grau

Aquelles integrades com a mínim per tres socis.

_ Cooperatives de segon o ulterior grau

Aquelles constituïdes, almenys, per dues cooperatives de primer grau. També poden associar-se persones jurídiques, empresaris individuals i socis de treball.

B_ Segons el tipus d'activitat que duguin a terme, la finalitat i l'objecte social, poden distingir-se les classes de cooperatives següents:

Cooperatives de treball associat

La cooperativa és propietat dels treballadors i el seu objectiu és proporcionar als socis llocs de treball. Allò que es cooperativitza és el treball.

Cooperatives de consumidors i usuaris

El seu objectiu és el subministrament de béns i serveis adquirits a tercers o produïts per si mateixes, per a ús o consum dels socis o de qui hi conviu i, en certs casos, de tercers. També s'ocupen de l'educació, formació i defensa dels seus socis i dels consumidors i usuaris en general.

Cooperatives d'habitatges

Tenen per objecte la satisfacció de les necessitats dels socis, en relació amb les activitats immobiliàries de construcció i rehabilitació d'habitatges, instal·lacions i locals, així com el subministrament de serveis complementaris.

Cooperatives agràries

Associen titulars d'explotacions agropecuàries o forestals per tal d'aconseguir aprofitar-les millor, així com millorar la població agrària i el desenvolupament del món rural.

Cooperatives d'explotació comunitària de la terra

Els titulars de drets d'ús i aprofitament de terres o altres béns immobles susceptibles d'explotació agrària cedeixen els seus drets a la cooperativa per a l'explotació agrària en comú d'aquests béns.

Cooperatives del mar

Associació de persones relacionades amb activitats del mar, ries, llacunes marines, pesqueres i la indústria maritimopesquera, a fi de prestar subministraments i serveis, i realitzar operacions encaminades a la millora de les pròpies activitats o explotacions.

Cooperatives de transportistes

Associen persones relacionades amb activitats de transport de persones i/o coses, a fi de prestar subministraments i serveis i realitzar operacions encaminades a la millora de les pròpies activitats o explotacions.

Cooperatives d'assegurances

Són les que exerceixen l'activitat asseguradora. Amb normativa pròpia, la legislació de l'assegurança, supletòriament es regeixen per la legislació cooperativa.

Cooperatives de crèdit

Serveixen a les necessitats de finançament dels seus socis i de tercers, mitjançant l'exercici de les activitats pròpies de les entitats de crèdit.

Cooperatives sanitàries

Exerceixen la seva activitat a l'àrea de la salut, i estan formades per professionals de la sanitat i/o destinataris de l'assistència sanitària.

Cooperatives de serveis

Associen titulars d'exploracions industrials o de serveis així com professionals i/o artistes, que prestin subministraments o serveis i facin operacions que millorin les seves pròpies explotacions o activitats.

Cooperatives d'ensenyament

Són les que duen a terme activitats docents. Poden estar formades per professors, per alumnes, per pares d'alumnes i per personal no docent i de serveis.

Cooperatives d'inserció social

Les que, sense ànim de lucre i amb independència de la seva classe, atenen els seus membres, que pertanyen a col·lectius de discapacitats físics o psíquics, menors i ancians amb necessitats familiars i econòmiques, i a qualsevol altra minoria en exclusió social, per facilitar-los la integració plena en la societat.

Amb independència de la classe a què pertanyin, les cooperatives poden classificar-se també en:

Cooperatives d'iniciativa social

Societats sense ànim de lucre, que tenen per objecte social la prestació de serveis assistencials o la integració laboral de persones en exclusió social.

Cooperatives integrals

Són cooperatives amb objecte social múltiple. La seva activitat cooperativitzada és plural i compleix les finalitats pròpies de diferents classes de cooperatives en una mateixa entitat.

Els socis d'una cooperativa

El nombre mínim de socis en una cooperativa de primer grau és de tres i una cooperativa de segon grau ha d'estar formada almenys per dues cooperatives.

Classes de socis

Qualsevol persona física o jurídica, tant pública com privada, pot ser sòcia d'una cooperativa. Els socis poden classificar-se en dos grans grups:

Socis comuns (de ple dret, usuaris, cooperadors), són aquells que, sense limitació, duen a terme l'activitat que és l'objecte de la cooperativa.

Altres classes de socis:

Socis de treball: són persones físiques l'activitat dels quals consisteix en la prestació del seu treball personal a la cooperativa.

Socis col·laboradors: en general, són aquelles persones (físiques o jurídiques) que, sense poder participar en l'activitat cooperativitzada, ajuden a aconseguir-la.

Socis excedents, inactius, honorífics o no usuaris: són socis que deixen de dur a terme l'activitat cooperativitzada o d'utilitzar-ne els serveis i mantenen la qualitat de socis.

Associats o adherits: són persones (físiques o jurídiques) que participen en el capital de la cooperativa però no en les activitats del seu objecte social.

Altres tipus: és un calaix de sastre que inclou, entre d'altres, els socis expectants de les cooperatives d'habitatges; els socis simultanis amb seu, també de les cooperatives d'habitatges, o l'anomenat voluntariat cooperatiu en les cooperatives d'iniciativa social.

Responsabilitat dels socis pels deutes socials

Limitada a les aportacions de capital que hagin subscrit.

Dret de vot dels socis en l'assemblea general

Els socis de les cooperatives no són mers socis capitalistes que inverteixen uns diners en espera d'obtenir una rendibilitat futura. Es valora el soci com a persona: un conjunt de persones amb les mateixes necessitats s'associen formant una cooperativa precisament per atendre millor aquestes necessitats. Allò important no és el capital aportat, sinó la participació activa que tenen aquestes persones en les operacions que du a terme la societat.

En les cooperatives el dret de vot està relacionat amb la persona en si mateixa i no amb la seva aportació al capital social: un soci - un vot (paritat del vot); amb independència del capital aportat, cada soci té el mateix dret de vot en l'Assemblea General.

Òrgans de govern de la cooperativa

Assemblea General: constituïda pels socis de la cooperativa, és l'òrgan suprem de l'expressió de la voluntat social. En les cooperatives de primer grau, cada soci té dret a un vot, encara que excepcionalment, en casos ponderats, pot admetre's el vot plural.

Consell Rector: òrgan de govern, gestió i representació de la cooperativa. Format com a mínim per tres membres, president, vicepresident i secretari.

Interventors: òrgan de fiscalització de la cooperativa. Format com a mínim per una persona en les cooperatives amb menys de vint-i-cinc socis, i per tres persones en les de vint-i-cinc o més socis

Règim econòmic de la cooperativa

APORTACIONS AL CAPITAL SOCIAL

El capital social d'una cooperativa està constituït per les aportacions obligatòries i voluntàries dels socis i associats. Els estatuts han d'establir les aportacions obligatòries mínimes que s'exigeixen als socis, que poden ser iguals per a tots, o bé diferents per a cada classe de soci o per a cada soci en particular, atenent el compromís o l'ús potencial que cada un d'ells assumeixi en l'activitat cooperativitzada.

Habitualment, els socis tenen dret al reembors de les seves aportacions en causar baixa en la cooperativa. Tanmateix, hi pot haver aportacions el reembors de les quals en cas de baixa pugui ser refusat incondicionalment pel Consell Rector.

Les aportacions al capital social poden tenir dret a una remuneració periòdica, condicionada a l'existència de beneficis i amb un tipus d'interès limitat com a màxim a l'interès legal dels diners més tres punts.

El capital social mínim per constituir-se una cooperativa no pot ser inferior a 1.803 €, totalment subscrit i desemborsat.

DISTRIBUCIÓ DE RESULTATS

El resultat positiu de la cooperativa no es distribueix als socis en proporció amb el capital que hagin aportat, sinó en funció de la seva participació en l'activitat cooperativitzada (la qual cosa es coneix com a retorn cooperatiu), prèvia assignació de part del resultat esmentat a uns fons socials que contribueixin al manteniment de la capacitat productiva i la solvència de la cooperativa, així com a l'educació i formació en valors cooperatius, tant dels seus socis com de la societat en general (mitjançant l'assignació de part de l'excedent al fons d'educació i promoció).

Quant a la imputació de les pèrdues que tengui la cooperativa, es fa als fons de reserva de la societat i, subsidiàriament, als socis, en proporció a les operacions que hagin duit a terme en la cooperativa.

DOCUMENTACIÓ SOCIAL I COMPTABILITAT

Les cooperatives han de dur al dia els llibres següents, diligenciats i legalitzats davant del Registre de Cooperatives de les Illes Balears:

Llibre de registre de socis.

Llibre de registre d'aportacions al capital social.

Llibre d'actes de l'assemblea general, del consell rector, dels interventors, dels liquidadors i, si correspon, del comitè de recursos.

Llibre de diari i llibre d'inventari i comptes anuals.

Les cooperatives han de dur una comptabilitat ordenada i adequada a la seva activitat, basant-se en la normativa següent:

- Codi de comerç.
- Normes sobre aspectes comptables de les societats cooperatives, aprovades per Ordre EHA/3360/2010.
- Pla General de Comptabilitat (aprovat pel Reial decret 1514/2007) i/o el de PIME (aprovat pel Reial decret 1515/2007).
- Normativa específica sobre cooperatives de la Llei 1/2003, de 20 de març, de cooperatives de les Illes Balears.

Els comptes anuals, l'informe de gestió, l'informe dels interventors de comptes i l'informe de l'auditor, si escau, s'han de dipositar anualment en el Registre de Cooperatives de les Illes Balears.

RÈGIM FISCAL DE LES COOPERATIVES

Es regula per la Llei 20/1990, de 19 de desembre, sobre règim fiscal de les cooperatives, la qual estableix una diferenciació entre cooperatives protegides i cooperatives especialment protegides.

Tenen la consideració de cooperatives protegides les que s'adapten als principis i disposicions de la Llei de cooperatives i no estan incurses en cap de les causes de l'article 13 de la Llei 20/1990.

Beneficis fiscals per a les cooperatives protegides i especialment protegides:

Impost sobre societats	Resultats cooperatius: 20 % Resultats extracooperatius: tipus general. Bonificació del 50 % de la quota íntegra (per a cooperatives especialment protegides).
Impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats	Exempció per a: <ul style="list-style-type: none">- Constitució, ampliació de capital, fusió i escissió.- Constitució i cancel·lació de préstecs.- Adquisició de béns i drets que s'integrin en el fons d'educació i promoció per complir les seves finalitats.
Impost sobre activitats econòmiques	Bonificació del 95 % de la quota de l'IAE i els seus recàrrecs.
Impost sobre béns immobles	Bonificació del 95 % de la quota i recàrrecs per a béns rústics de les cooperatives agràries i d'explotació comunitària de la terra.

CAPITALITZACIÓ O PAGAMENT ÚNIC DE LA PRESTACIÓ PER DESOCUPACIÓ

A fi de fomentar l'autoocupació, el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social ha posat en marxa aquesta iniciativa, per a aquelles persones que iniciïn una activitat laboral per compte propi o bé s'incorporin com a soci treballador o de treball en una cooperativa o en una societat laboral.

Consisteix a rebre una part del total de la quantia corresponent a la prestació per desocupació de la qual és beneficiari el treballador. Aquesta quantia ha de coincidir amb l'import de les aportacions que hagi de realitzar a la cooperativa per entrar com a soci, com també amb les quotes d'ingrés que corresponguin.

A més, pot sol·licitar el pagament de la part restant de la prestació per desocupació, mitjançant la subvenció de les quotes de la seguretat social corresponents a l'activitat que s'inicia.

Procés de constitució d'una cooperativa

La societat cooperativa s'ha de constituir mitjançant escriptura pública. Per poder formalitzar l'escriptura de constitució, cal aportar l'acta de l'assemblea constituent, així com els estatuts socials, signats ambdós pels **socis fundadors**.

Els socis, que han de ser com a mínim tres en una cooperativa de primer grau, han de fer, entre tots, l'aportació del capital social mínim (**1.803 €**), totalment subscrit i desemborsat, en el moment de la constitució. Per formalitzar l'escriptura de constitució, els socis han de presentar un certificat acreditatiu de les aportacions realitzades al capital social, emès per l'entitat bancària on s'hagi obert el compte de la societat.

Cap soci no pot tenir una participació que representi més d'un terç del capital social.

El nom triat per a la cooperativa ha d'incloure les paraules "societat cooperativa" o l'abreviatura "s.coop." i no pot coincidir amb el d'una cooperativa ja existent, per la qual cosa s'ha de sol·licitar un certificat negatiu de denominació al Registre de Cooperatives. El certificat negatiu s'ha d'aportar en el moment de formalitzar l'escriptura de constitució.

S'ha de sol·licitar a l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) el CIF provisional.

S'ha de liquidar davant de l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB) l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (model 600).

Finalment, l'escriptura pública de constitució s'ha d'inscriure en el Registre de Cooperatives de les Illes Balears.

CENTRES D'INFORMACIÓ. ASSOCIACIONS I FEDERACIONS

federaciocooperativesib@uctaib.coop
Tel. 971 725 180 / 649 427 471

UCABAL (Cooperatives Agroalimentàries de les Illes Balears),
<http://www.agroalimentaries.es/es/home.php>

UCTAIB (Unió de Cooperatives de Treball Associat de les Illes Balears),
<http://www.uctaib.coop/>

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Economia i Competitivitat
Direcció General de Comerç i Empresa